બોચાસણવાસી શ્રી અક્ષરપુરુષોત્તમ સ્વામિનારાયણ સંસ્થા, સત્સંગ શિક્ષણ પરીક્ષા

કુલ ગુણ - ૭૫

ઉકેલપત્ર : સત્સંગ પ્રવેશ - ૧

(સમય : સવારે ૯ થી ૧૧.૧૫) (રવિવાર, ૩ માર્ચ, ૨૦૧૯)

નોંધ :- (૧) આપેલ આવૃત્તિ પ્રમાણેના પુસ્તકના જવાબ જ માન્ય રાખવા. તે સિવાયની આવૃત્તિના જવાબ માન્ય ન રાખવા. (૨) જમણી બાજુએ આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના ગુણાંક દર્શાવે છે. (૩) જમણી બાજુએ પ્રશ્નની બાજુમાં કૌંસમાં આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના જવાબના પાઠ/પાના નંબર દર્શાવે છે.

☞ અગત્યની સૂચના ☜

પ્રશ્નપત્રમાં દરેક પેટા પ્રશ્નની જમણી બાજુ દર્શાવેલ ખાનામાં, લખેલા ગુણની પછીના ખાલી ખાનામાં (ગુણ : ૧ ☐) પરીક્ષાર્થીને આપેલ ગુણ લખવાના છે. જો પ્રશ્નનો જવાબ ખોટો હોય તો તે ખાનામાં '૦' (આંકડામાં શૂન્ય) લખવું. ખરાં (✔) કે ખોટાં (✗) ની નિશાની દરેક પેટા પ્રશ્નની ડાબી બાજુની ખાલી જગ્યામાં જ - પ્રશ્ન શરૂ થાય તે પહેલાં જ કરવી.

☞ વિશેષ નોંધ ☜

આપ જ્યારે પેપર તપાસો ત્યારે જ્યારે લાંબા જવાબોમાં દા. ત. ટૂંકનોંધ, પાંચ મુદ્દાના વાક્યો, કારણો વગેરે પ્રશ્નોમાં આપ જ્યારે ફાળવેલા ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં હોવ ત્યારે પરીક્ષાર્થીએ કયો મુદ્દો નથી લખ્યો જેના તમે ગુણ કાપ્યા છે. તેની તમે ટૂંકમાં ડાબી બાજુ ઉપર નોંધ લખો. દા.ત. માર્ચ-૨૦૧૩માં પ્રવેશ-૧ માં 'જોબનપગીનું પરિવર્તન' ટૂંકનોંધ પૂછાઈ હતી. જેમાં જોબનપગી પ્રાર્થના કરતાં પોતાના દોષનું વર્ણન કરતાં કહે છે. 'પ્રભુ ! હું કુળહીન, કુટિલ, કુપાત્ર, બુદ્ધિહીન છું. મેં આપને ન ઓળખ્યા. દીનબંધુ ! દયા કરો. મારું મહાપાપ મટાડો.' આ મુદ્દો પરીક્ષાર્થીએ નથી લખ્યો તો બાજુમાં તમે લખી શકો કે 'પોતાના દોષ કહે છે.' આટલું જ લખવાનું છે અને તમે ગુણ ઓછા આપી શકો છો એટલે કે ફાળવેલ ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં પહેલાં બાજુમાં કયો મુદ્દો નથી તેની ટૂંકમાં નોંધ લખવી જરૂરી છે.

(વિભાગ - ૧ : નીલકંઠ ચરિત્ર, વીસમી આવૃત્તિ - જાન્યુઆરી, ૨૦૧૮)

પ્ર.૧ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૯)

☞ નોંધ : - કોણ કહે છે ૧ ગુણ , કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. "મારા રાજ્યમાં જયદેવ અને મુકુંદદેવ નામના બ્રાહ્મણો રહેતા." (૨૯/૫૨)

➩ રાક્ષસ (તેલંગ દેશનો રાજા) - નીલકંઠ વર્ણીને

➩ વેંકટાદ્રિ જતાં માર્ગમાં આવેલા વનની કેડીની વચમાં એક રાક્ષસ પડ્યો હતો. વર્ણીએ તેના માથામાં લાત મારી. રાક્ષસ તરત જ જાગ્યો અને પોતાની વાત કરવા લાગ્યો.

૨. "પીપલાણા તો હજી ઘણું છેટે છે, માટે યોગધારણા કરો." (૫૨/૧૦૩)

➩ મુક્તાનંદ સ્વામી - વર્ણીને

➩ મુક્તાનંદ સ્વામી અને સંતોની સાથે રામાનંદ સ્વામીનાં દર્શન કરવા માટે પીપલાણા જવા નીકળ્યા. ત્યારે માર્ગમાં વર્ણી થાકી ગયા. ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી કહે છે.

૩. "તેઓ અદ્વૈતના ઉપાસી એટલે 'બ્રહ્મ નિરાકાર છે' એમ ઉપદેશ આપે" (૪૦/૭૭-૭૮)

➩ લખુ ચારણ (લખુબાઈ) - વર્ણીને

➩ વર્ણીને લખુ ચારણને (લખુબાઈ) પૂછ્યું : 'ડોશીમા ! તમે ભક્તિદીક્ષા કોની પાસે લીધી છે ?' ત્યારે વાત કરતાં કહે છે.

પ્ર.૨ આપેલા વિકલ્પોમાંથી ફક્ત સાચા વિકલ્પોની આગળ આપેલા ચોરસ ખાનામાં ખરાની (✔) નિશાની કરો. (કુલ ગુણ : ૪)

☞ નોંધ : એક કે એકથી વધારે વિકલ્પ સાચા હોઈ શકે. તમામ સાચા વિકલ્પ આગળ જ ખરાની નિશાની કરી હશે તો જ પૂર્ણ ગુણ મળશે, અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

(૧) ૨, ૪ (૧૩/૨૩-૨૪) (૨) ૪ (૨/૨-૩)

પ્ર.૩ નીચે આપેલાં વિધાનોમાં ખાલી જગ્યા પૂરો. (કુલ ગુણ : ૪)

☞ **નોંધ : બંને જવાબ સાચા હોય તો જ ગુણ આપવા.**

૧. જયરામદાસ, જગન્નાથપુરી (૨૬/૪૮) ૨. સિરપુર, તેલંગી (૧૯/૩૪)

૩. નીલકંઠવર્ણી, ચતુર્ભુજ નારાયણ (૪/૮) ૪. દિવસ, રાત (૧૧/૨૦)

પ્ર.૪ નીચે આપેલા પ્રસંગોમાંથી કોઈ પણ એક પ્રસંગ ઉપર પંદર લીટીમાં ટૂંકનોંધ લખો. (વર્ણનાત્મક) (કુલ ગુણ : ૫)

☞ **નોંધ : ટૂંકનોંધના મુખ્ય મુદ્દા હાઈલાઈટ કરેલા છે. એટલા મુદ્દાનો સમાવેશ થયેલો હોય તો પૂરા ગુણ આપવા.**

૧. કન્યાકુમારીથી ઉત્તરમાં (૩૪/૬૫-૬૬) કૃતમાલા નદી ઊતરીને નીલકંઠ પદ્મનાભ પધાર્યા. અહીં પદ્મનાભ ભગવાનના દર્શન કર્યાં. ઉત્તરે ચાલતાં જનાર્દન તીર્થમાં ભગવાન જનાર્દન દર્શન કરી આદિકેશવ પહોંચ્યા. તામ્રવર્ણી નદીને કિનારે મંદિરમાં ભગવાન આદિકેશવની મૂર્તિના દર્શન કર્યા. ત્યાંથી શ્રીરંગપટ્ટમ્‌માં શ્રીરંગનાં દર્શન કરી યાદવગિરિ (મેલૂકોટે) જઈ રામાનુજાચાર્યએ પુનરુદ્ધાર કરાવેલા સંપતકુમારના મંદિરમાં ભગવાન નારાયણના દર્શન કરી ઉત્તરમાં આગળ વધ્યા. માર્ગમાં કલ્યાણીગંગામાં સ્નાન કરી સુંદુર પધાર્યા. પર્વતગિરિ પહાડ ઉપર સ્વામી કાર્તિકેયના મંદિરમાં દર્શન પહાડ ઊતરીને કિષ્કિંધા પ્રાંતમાં પ્રવેશ કર્યો. **તુંગભદ્રા નદીમાં માલ્યવાન પર્વત ઉપર સ્ફટિકશિલા તીર્થની યાત્રા કરી.** અહીં **ગુફાના મંદિરમાં રામ, લક્ષ્મણ, જાનકીની મૂર્તિઓનાં દર્શન કર્યા.** ત્યાંથી ઊતરી ઋષ્યમુક પર્વત પહોંચ્યા. અહીં તુંગભદ્રા નદી ધનુષ્યાકારે વહે છે. તેથી તેને ચક્રતીર્થ કહે છે. ત્યાં સ્નાન કરી પહાડ ઉપર આવેલા શ્રીરામ મંદિરમાં દર્શન કરી પંપાસરોવર પધાર્યા. અહીં શ્રીરંગજી અને લક્ષ્મીનારાયણનાં મંદિરોમાં દર્શન કર્યાં. ત્યાંથી **મહારાષ્ટ્રના પંઢરપુરમાં વિઠોબાનાં દર્શન કર્યા.** અહીં ચંદ્રભાગા નદીને કાંઠે બે માસ રહ્યા. **૧૮૫૫માં અષાઢી પ્રમાણે (કાર્તિક પ્રમાણે ૧૮૫૪) પૂના પહોંચ્યા.** રાજાના દીવાન મુમુક્ષુ **બાપુ ગોખલેએ નીલકંઠની બહુ સેવા કરી અને આશ્રિત બન્યા.** અષાઢ મહિનો અહીં રહ્યા. શ્રાવણ માસમાં વિંધ્યાચળ તાપીના અને મૌના નદીના સંગમમાં સ્નાન કરી બુરાનપુર પધાર્યા. ત્યાંથી **માલેગામના શિવાલયમાં પાંચ દિવસ રહ્યા.** મોસમ ગંગામાં સ્નાન કર્યું. અહીંથી દંડકારણ્ય વનમાંથી નાસિક ગોદાવરી નદીમાં સ્નાન કરી, **ત્ર્યંબકેશ્વર મહાદેવનાં દર્શન કરી. ગુજરાતની વાટ લીધી.**

૨. નીલકંઠની શોધમાં (૨૫/૪૬-૪૭) જયરામદાસના પરિવાર અને રીંછનું કામ થઈ ગયું એમ વિચારી વર્ણી **જયરામદાસનું ઘર છોડીને ચાલ્યા ગયા. જયરામની માએ ઊઠીને જોયું તો નીલકંઠ ન મળે.** કદાચ વર્ણી નાહવા ગયા હશે. સરોવરને કાંઠે તપાસ કરાવી. વર્ણી મળે નહીં. **જયરામ અને તેના બાપ ગામમાં, વનમાં, વાડીમાં બધે જોયું પણ વર્ણી ન મળે. જયરામનાં માતા-પિતાને ખાવાનું ભાવે નહીં.** ગામ ઉદાસ થઈ ગયું. સૌને થયું : 'આપણી કાંઈ ભૂલ તો નહીં થઈ હોય !' જયરામની માએ જયરામને ભાતાનો ડબ્બો અને વાટખર્ચી આપી કહ્યું : '**જા, નીલકંઠ પ્રભુ જ્યાંથી મળે ત્યાંથી તેને પાછા લઈ આવ.** અમારાથી જિવાશે નહીં. આપણી ભૂલ થઈ હોય તો માફી માગજે, પણ નીલકંઠને પાછા લઈ આવ. **નીલકંઠ તો આપણા ભગવાન છે.**' જયરામ **નીલકંઠની શોધમાં નીકળ્યો.**

૩. સ્ત્રી-પુરુષની સભા જુદી કરી (૪૬/૯૧-૯૨) લોજ આશ્રમની બાજુમાં **જીવરાજ શેઠના ડેલામાં મુક્તાનંદ સ્વામી રોજ કથાવાર્તા કરતા.** સર્વ સંતોની સાથે વર્ણી પણ ગયા. **અહીં તો સ્ત્રી-પુરુષ ભેગાં બેસીને કથા સાંભળે છે.** આનાથી બ્રહ્મચર્ય- વ્રતનો ભંગ થાય. તેથી **વર્ણીને ન ગમતાં તેમણે સભાનો ત્યાગ કર્યો.** મુક્તાનંદ સ્વામીએ વિચાર્યું કે 'વર્ણીની કિશોરવય છે, તેથી ત્યાગના અતિરેકમાં તેમને આ નહીં ગમ્યું હોય ! નિરાંતે સમજાવીશું.' તેમણે કથા ચાલુ રાખી; **પરંતુ નીલકંઠે સભાનો ત્યાગ કર્યો**, તેથી જાણે સૌનાં મન શૂન્યમનસ્ક થઈ ગયા ! એકાગ્રતા તૂટી. મુક્તાનંદ સ્વામીને આશ્ચર્ય થયું ! કોઈ દિવસ નહીં અને આજે આવું શાથી બન્યું ? બીજે દિવસે સભા શરૂ થતાં નીલકંઠ ઊભા થયા અને સંતોને કહ્યુંઃ '**તમે સૌ મંદિરમાં આવો. હું તમને ત્યાં કથા સંભળાવીશ.** આમ **સ્ત્રીઓ સાથે બેસી કથા સાંભળવી તે ધર્મ નથી.**' સૌ વર્ણીની પાછળ મંદિર ભણી ચાલ્યા. મુક્તાનંદ સ્વામીની સભામાં માત્ર સ્ત્રીઓ જ રહી. મુક્તાનંદ સ્વામીએ સ્ત્રીઓને કહ્યું : '**માતાઓ ! આ હવે છેલ્લા રામરામ છે. આજથી સ્ત્રીઓ અને પુરુષોની સભા નોંખી થશે.**' મુક્તાનંદ સ્વામી વર્ણી કરતાં વયે ઘણા મોટા; રામાનંદ સ્વામીના પટ્ટશિષ્ય હતા; પરંતુ નીલકંઠનો પ્રભાવ તેમના ઉપર છવાઈ ગયો હતો. તેથી **નીલકંઠે કરાવડાવેલા આ સુધારાને તેમણે મસ્તક પર ચડાવ્યો. બ્રહ્મચર્યધર્મના સ્થાપનનું વર્ણીનું આ પ્રથમ સોપાન હતું.**

પ્ર.૫ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

☞ **નોંધ :- અડધા સાચા જવાબના ગુણ આપવા નહીં.**

૧. રાજા રણબહાદુર સહા પોતાનો રોગ મટાડવાનું કોને કહેતો ? (૧૮/૩૨)

જ. રાજા રણબહાદુર સહા રાજ્યમાં આવતા સાધુ-મહાત્માઓ, બ્રાહ્મણો, પંડિતો, પૂજારીઓ વગેરેને પોતાનો રોગ મટાડવાનું કહેતો.

૨. ગૌમુખી ગંગા પાસે રહેતા બાવાઓએ નીલકંઠને શું કહ્યું ? (૪૨/૮૧)

જ. 'આ સ્થાન અમારુ છે. અમે તમને અહીં નહીં નાહવા દઈએ.'

૩. શિકોતરને આરે જવા નીકળેલા નીલકંઠ વર્ણીએ સામે મળેલા માણસને શું પૂછયું ? (૩૮/૭૨)

જ. 'ભાઈ ! તું કોણ છે અને આ ઝોળીમાં શું છે ?'

૪. રામાનંદ સ્વામીએ મયારામ ભટ્ટને રસ્તે આવતાં ગામનાં હરિભકતોને શું કહેવાનું કહ્યું ? (૫૦/૧૦૧)

જ. રસ્તામાં આવતાં ગામમાં સૌને 'વર્ણી લોજ પધાર્યા છે' તે સમાચાર આપી સૌ તેમનાં દર્શન કરવા લોજ જાય તેવી અમારી આજ્ઞા છે. - તે સૌને કહેજો.

૫. હરિદ્વારમાં નીલકંઠવર્ણીએ આશીર્વાદ આપતાં રણજીતસિંહને શું કહ્યું ? (૮/૧૫)

જ. 'અમારી સ્મૃતિ કરતાં રાજ્ય કરજે ને જો અમારું જ્ઞાન તારા અંતરમાં સ્થિર થશે તો રાજ્ય તને બંધન નહીં કરે.'

પ્ર.૬ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણો જણાવો. (બે થી ત્રણ લીટીમાં જ) (કુલ ગુણ : ૬)

૧. માનસપુરમાં બાવાઓનો કચ્ચરઘાણ નકળી ગયો. (૨૮/૫૧-૫૨)

જ. માનસપુરમાં નીલકંઠને મારી નાંખવા મહંત અને બાવાઓએ તેમની પર પથ્થરો ફેંકવા લાગ્યા. આ વાતની જાણ રાજા અને પ્રજાને થતાં સૌ બગીચા તરફ આવવા લાગ્યા. રાજાના સશસ્ત્ર સૈનિકો અને બાવાઓ વચ્ચે યુદ્ધ જામ્યું. અંતે બાવાઓનો કચ્ચરઘાણ નકળી ગયો.

૨. મોહનદાસની વૃત્તિ કઠારીમાં રહેતી હતી. (૧૫/૨૭)

જ. મોહનદાસ મુમુક્ષુ છે, છતાં જગતના સારા પદાર્થોમાં તેનું મન ખેંચાય પણ છે. કોઈકે નીલકંઠને સુંદર કઠારી ભેટ આપી હતી. આ તેને જોઈતી ન હતી પરંતુ નીલકંઠના દર્શન કરતાં કરતાં તેની વૃત્તિ કઠારીમાં રહેતી હતી. નીલકંઠે તે કઠારી તોડી નાખી ને કહ્યું : ''ભગવાનના સ્વરૂપમાં વૃત્તિ રાખવાને બદલે આ લોકના પદાર્થોમાં આવો મોહ રાખશો તો આ લોકમાંથી છૂટશો ક્યારે ? મોહનદાસને પોતાના મોહનું ભાન થયું.

૩. રામપ્રતાપભાઈને અંતરમાં ઘણી શાંતિ થઈ. (૩/૫)

જ. રઘુનંદનનાં માતા-પિતા રામપ્રતાપભાઈ સાથે નારાયણ સરોવર તરફ શોધવા નીકળ્યાં. ત્યારે આકાશમાં હનુમાનજીએ દર્શન દઈને આકાશવાણીરૂપે કહ્યું : 'તમારા ભાઈ વનમાં તપ કરવા ગયા છે. તપ કર્યા પછી ધર્મનું સ્થાપન કરવા પૃથ્વી પર સંપ્રદાય ચલાવશે અને તમને બોલાવીને દર્શન આપશે. માટે હવે વિલાપ ન કરશો.' આ સાંભળી રામપ્રતાપભાઈને અંતરમાં ઘણી શાંતિ થઈ.

(વિભાગ - ૨ : સત્સંગ વાચનમાળા ભાગ-૧, પંદરમી આવૃત્તિ - ડિસેમ્બર, ૨૦૧૬)

પ્ર.૭ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૯)

☞ **નોંધ :** - કોણ કહે છે ૧ ગુણ, કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. ''મોટાપુરુષની છેડતી હું ન કરું.'' (૫/૩૧, ૩૩) ➪ સુંદર પગી - જોબન પગીને

➪ જોબન પગી જ્યારે સુંદરને મહારાજનું ભગવાન પણું જોવાની વાત કરી ત્યારે.

૨. ''મને તો ધતિંગ લાગે છે.'' (૧/૧-૨) ➪ બાપુએ (વજેસિંહ બાપુએ) - કવિને (લાડુદાનજીને)

➪ સોની મહાજનના કપાળમાં તિલક-ચાંદલો જોઈને કવિએ પૂછપરછ કરી ત્યારે બાપુ કહે છે.

૩. ''મુક્તાનંદ સ્વામી પણ આપનું પૂર્વનું નામ જાણતા લાગે છે.'' (૩/૧૭, ૧૯)

➪ મહારાજ - શુકાનંદને (શુકમુનિ)

➪ મહારાજની આજ્ઞાથી ડભાણના વિપ્ર જગન્નાથને મુક્તાનંદ સ્વામીએ દીક્ષા આપી શુકાનંદ સ્વામી નામ પાડ્યું. તેઓ મહારાજ પાસે ગયા અને પોતાનું નામ કહ્યું ત્યારે

પ્ર.૮ નીચે આપેલ વિષય માટે સૂચના મુજબ છ સાચા ક્રમ નંબર તથા તે સાચા ક્રમ નંબરને ઘટનાક્રમ પ્રમાણે ગોઠવો. (કુલ ગુણ : ૬)

વિષય : ભગવાનના ભક્તની સેવા કરતાં ઝીણાભાઈ (૪/૨૮-૨૯)

(૧) ફક્ત સાચા નંબરો :	૧	૪	૫	૯	૧૧	૧૨
(૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ :	૧૨	૧	૧૧	૪	૫	૯

સૂચના : (૧) ફક્ત સાચા નંબરોમાં તમામ છ નંબરો સાચા હશે તો જ ૩ ગુણ મળશે. (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ પણ સંપૂર્ણ સાચો હશે તો જ ૩ ગુણ મળશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં

☞ **નોંધ : (૧) ફક્ત સાચા નંબરો : જવાબમાં આપેલ અંક કોઈપણ ક્રમમાં લખેલ હોય પણ તમામ અંક સાચા હોય તો જ સંપૂર્ણ ૩ ગુણ આપવા અન્યથા એક પણ ગુણ ન આપવો. (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ : ઘટનાક્રમ ઉકેલપત્ર પ્રમાણે હોય તો જ સંપૂર્ણ સાચું ગણી ૩ ગુણ આપવા અન્યથા એક પણ ગુણ ન આપવો.**

પ્ર.૯ પાર્ષદ જેઠાભગતની સેવાઓ (૭/૪૫-૪૬)- **પ્રસંગ ઉપર પંદર લીટીમાં ટૂંકનોંધ લખો. (વર્ણનાત્મક) (કુલ ગુણ: ૫)**

☞ નોંધ : ટૂંકનોંધના મુખ્ય મુદ્દા હાઈલાઈટ કરેલા છે. એટલા મુદ્દાનો સમાવેશ થયેલો હોય તો પૂરા ગુણ આપવા.

જ. ભગતજી મહારાજના આદેશથી **સંવત ૧૯૫૩માં** જેઠાભાઈએ **પાર્ષદની દીક્ષા** લીધી. **આચાર્યશ્રી વિહારીલાલજી** મહારાજના **અંગત સેવક** તરીકે ટપાલ તથા અન્ય સાહિત્યસેવા કરવા લાગ્યા. કાર્યશક્તિ, વિવેક અને વૈરાગ્યથી આચાર્ય મહારાજના પ્રીતિપાત્ર બન્યા. મુંબઈ, વડોદરા, જૂનાગઢ, ગઢડા વગેરે **મંદિરોમાં કોઠારી તરીકેનું કામ કર્યું.** ભગતજીના માંદગીના સમાચાર મુંબઈ મળ્યા કે તરત મહુવા પહોંચ્યા. **ભગતજીએ અંગત સેવાનો લાભ આપ્યો.** ત્રેવીસ દિવસ સેવા કરી ભગતજીને પ્રસન્ન કર્યા. ભગતજીએ તેમને વર આપ્યો : 'તમારા ઉપર ભગવાન અને સાધુની દૃષ્ટિ અખંડ રહેશે. **યજ્ઞપુરુષદાસજીની ઈચ્છાથી** મુંબઈ મંદિરનું કોઠારીપણું છોડી જૂનાગઢ આવ્યા. છ માસ સુધી જાગા ભગતનો સમાગમ કર્યો. કોઠારમાં સેવા કરી. સદ્‌ગુરુ બાળમુકુંદદાસજી, ધર્મસ્વરૂપદાસજી, નારાયણદાસજી તથા કૃષ્ણચરણદાસજીનો સમાગમ કર્યો. ગુરુકૃપાથી **અક્ષરપુરુષોત્તમની નિષ્ઠા એમના જીવમાં દૃઢ થઈ ગઈ.** યજ્ઞપુરુષદાસજી અને એમના હેતવાળા સંતો વરતાલમાંથી નીકળી ગયા. તેમની સાથે **જેઠા ભગત પણ નીકળી ગયા.** સંવત **૧૯૬૨**ની વસંત પંચમીએ **વઢવાણના આચાર્ય કુંજવિહારીપ્રસાદ** મહારાજે ત્યાગીની દીક્ષા આપી. **'નિર્ગુણદાસ'** નામ ધારણ કરાવ્યું.

પ્ર.૧૦ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૪)

☞ નોંધ : અડધા સાચા જવાબનાં ગુણ આપવા નહીં.

૧. લક્ષ્મીવાડીના આંબાને ઉતાવળો થતો જોઈ મહારાજ શું કહેતા ? (૩/૨૦)

જ. 'આ ડભાણિયો આંબો, ડભાણિયો બળદ ને ડભાણિયા શુકમુનિ તે ત્રણ અમારા ખરેખરા ઉપયોગમાં આવ્યા છે.

૨. નિર્ગુણ સ્વામી હરિભક્તોને કોનામાં જોડતા ? (૭/૪૮) ?

જ. નિર્ગુણ સ્વામી હરિભક્તોને સ્વામીશ્રીમાં જ જોડતા.

૩. બ્રહ્માનંદ સ્વામીએ મનથી વરેલ કન્યાને શું કહી મોકલ્યું ? (૧/૪)

જ. 'રે સગપણ હરિવરનું સાચું, બીજું સર્વે ક્ષણભંગુર કાચું.'

૪. સાંકળેશ્વર મહાદેવમાં રોજ કોણ કોને સાથે લઈને પૂજા કરવા આવતા ? (૨/૧૩)

જ. સાંકળેશ્વર મહાદેવમાં રોજ જીજીભાઈ પાંચ વર્ષના દેવીદાનજીને સાથે લઈને પૂજા કરવા આવતા.

પ્ર.૧૧નીચેના મથાળાના સંદર્ભમા દર્શાવેલ વાક્યમાંથી ખોટા શબ્દોને સુધારીને સાચું વાક્ય લખો. (કુલ ગુણ : ૪)

☞ નોંધ :- સંપૂર્ણ સાચું વાક્ય લખ્યું હશે તો જ ગુણ પ્રાપ્ત થશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

૧ **સ્વામી યજ્ઞપ્રિયદાસજી :** સ્વામીશ્રી યોગીજી મહારાજના અક્ષરધામગમન પછી તરત સાઈઠ વર્ષની ઉંમરે ઈશ્વરભાઈએ પ્રમુખસ્વામી મહારાજના વરદ હસ્તે પાર્ષદી દીક્ષા લીધી. (૮/૫૯)

જ. **સ્વામી યજ્ઞપ્રિયદાસજી :** સ્વામીશ્રી શાસ્ત્રીજી મહારાજના અક્ષરધામગમન પછી તરત સીત્તેર વર્ષની ઉંમરે આશાભાઈએ યોગીજી મહારાજના વરદ હસ્તે ભાગવતી દીક્ષા લીધી. (૮/૫૯)

૨. **ભક્તરાજ જીવુબા :** ત્યારપછી રામાનંદ સ્વામી કારિયાણી આવીને રહ્યા, અને વસ્તાખાચર મહિમાથી સેવા કરવા લાગ્યા. રાઈબાઈ, અદીબાઈ તથા તેમના મોટા ભાઈ ઝીણાભાઈ પણ મહારાજની સેવામાં અખંડ રહેવા લાગ્યાં. (૬/૪૧)

જ. **ભક્તરાજ જીવુબા :** ત્યારપછી સ્વામિનારાયણ ભગવાન ગઢપુર આવીને રહ્યા, અને એભલખાચર મહિમાથી સેવા કરવા લાગ્યા. જયા, લલિતા તથા તેમના નાના ભાઈ દાદાખાચર પણ મહારાજની સેવામાં અખંડ રહેવા લાગ્યાં.(૬/૪૧)

૩. **ભક્તરાજ જોબન પગી :** ચોકીદારના ઉતારામાં જઈને સ્વામીએ રાંધ્યું અને દેવોને અર્પણ કરી જમ્યા. સુંદર પગીના ખેતરમાં એકાંત હતું, તેથી ત્યાં જઈને પોઢ્યા. (૫/૩૧)

જ. **ભક્તરાજ જોબન પગી :** પગીના ઉતારામાં જઈને જોગીએ રાંધ્યું અને ભગવાનને અર્પણ કરી જમ્યા. દેવકરણ પગીના ઘરમાં એકાંત હતું, તેથી ત્યાં જઈને પોઢ્યા. (૫/૩૧)

૪. **સદ્. બ્રહ્માનંદ સ્વામી :** લાડુદાનજીએ ગઢડા પાછા ફરતાં રસ્તામાં નાગડકામાં વિપ્ર શંકરાચાર્ય પાસે પિંગળશાસ્ત્ર અને સંગીતની શિક્ષા લીધી. (૧/૧)

જ. **સદ્. બ્રહ્માનંદ સ્વામી :** લાડુદાનજીએ વતન પાછા ફરતાં રસ્તામાં ધમડકામાં વિપ્ર ભટ્ટાચાર્ય પાસે સંસ્કૃત અને સંગીતની શિક્ષા લીધી. (૧/૧)

પ્ર.૧૨ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણો જણાવો. (બે થી ત્રણ લીટીમાં જ) (કુલ ગુણ : ૪)

૧. જીવુબા સમાચાર મળતાં જ આનંદમાં આવી ગયાં. (૬/૪૧)

જ. મહારાજ ફરતાં ફરતાં ગઢપુર પધાર્યા. અંતર્યામી પ્રભુએ જીવુબાને દર્શન દેવાની ઈચ્છાથી દરબારમાં સંદેશો મોકલ્યો. વર્ષોથી પ્રભુનાં પ્રત્યક્ષ દર્શનને ઈચ્છતાં જીવુબાને સમાચાર મળતાં જ આનંદમાં આવી ગયાં.

૨. આશાભાઈ અક્ષરે સહિત પુરુષોત્તમની ઉપાસનાનું રહસ્ય સમજી ગયા. (૮/૫૩,૫૫)

જ. સ્વામીશ્રીના સમાગમથી આશાભાઈના મનમાં સમાધાન થયું. કલ્યાણની પ્રતીતિ આવી. સ્વામીશ્રીમાં હેત થયું. તેથી એમનાં વચનો મનાવા લાગ્યાં. થોડા જ સમયમાં અક્ષરે સહિત પુરુષોત્તમની ઉપાસનાનું રહસ્ય સમજી ગયા.

(વિભાગ - ૩ : નિબંધ)

પ્ર.૧૩ નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈ પણ એક ઉપર આશરે ૩૦ લીટીમાં નિબંધ લખો. (કુલ ગુણ : ૧૦)

☞ નોંધ : નિબંધ એ મૌલિક વિષય છે, તેમાં આપેલ મુદ્દા ઉપરાંત બીજા ઘણા પાસા આવરી શકાય છે. જેવાં કે મૌલિકત્તા, સંપ્રદાય તથા અન્ય સંપ્રદાય વિષયક જ્ઞાન, કથાવાર્તાને આધારે વિષય વસ્તુની વિશેષ છણાવટ, અન્ય આધારભૂત સાહિત્યનો સહારો વગેરે મુદ્દાઓનો સમાવેશ થઈ શકે છે. પરીક્ષાર્થીએ વિષયને અનુરૂપ આ ઉપરાંત પણ બીજા પ્રસંગો લખ્યા હોય તો તે પણ માન્ય રાખી ગુણ આપવાં.

૧. ઘરસભા : ઘરને આદર્શ બનાવો :- (સ્વામિનારાયણ પ્રકાશ - મે ૨૦૧૮, પાના નં. ૧૧-૧૩)

(૧) સમાજના અને સત્સંગી એવા અસંખ્ય વ્યક્તિઓના જીવનની ગૂંચોને આત્મીયતાથી ઉકેલવા માટે પ્રમુખ સ્વામી મહારાજે ઘરસભારૂપ સુદર્શન ચક્ર આપ્યું છે. (૨) ઘરની શોભા - ઘરની શોભા એ ભૌતિક પદાર્થો કે ફર્નિચરથી નથી પણ ધર્મ, સંસ્કાર, શાંતિ એ સાચી શોભા છે. ઘરમાં પ્રવેશતાં જ શાંતિ થઈ જાય તે જ સાચું ઘર. પશ્ચિમના વાતાવરણની અસર - અત્યારે આપણા પર પશ્ચિમના વાતાવરણની અસર - પશ્ચિમના દેશોમાં કુટુંબ ભાવનાનો અભાવ જ્યારે આપણી સંસ્કૃતિ લાગણી પ્રધાન - પરંતુ હવે અહીં પણ તે વાતાવરણની અસર - ટી.વી. ઉપરાંત અનેક મનોરંજનનાં સાધનો - એક જ સાથે ઘરમાં બધા સભ્યો ટી.વી. જુએ તેથી મર્યાદા ન રહે - બાળકોના કુમળા મન પર ટી.વી.ના કારણે ખરાબ સંસ્કાર પડે (૩) ભૌતિકવાદની સામે બચવા માટે આધ્યાત્મિકતાની આવશ્યક્તા - ઘરમાં આધ્યાત્મિકતા હશે તો જ બચી શકાશે. તે માટે રાત્રે ઘરનાં બધાં સભ્યોએ સાથે બેસી શાસ્ત્રો, સારા ગ્રંથો વાંચવા આધ્યાત્મિક વાતો કરવી, સત્સંગ કરવો. ભેગા બેસવાથી મન નજીક આવે, વિચારો એક થાય, તેથી જીવનમાં સરળતા રહે. સાથે બેસીને જમે તેઓનાં મન પણ સાથે રહે. સત્સંગના ગ્રંથો વાંચવાથી વિવેક આવે - સારી વસ્તુનો સ્વીકાર અને ખોટી વસ્તુનો ત્યાગ કરવાની પ્રેરણા - બાળકોમાં ભારતીય અસ્મિતા જગાવવી આવશ્યક - આ મોટી સમાજ સેવા (૪) મનુષ્યની દલીલ એવી છે કે ટાઈમ નથી. નોકરી, ધંધામાંથી સમય કાઢી બાળકો સાથે અર્ધો-પોણો કલાક તો અવશ્ય બેસવુ. ઘરમાં કલેશ, કંકાસનું કારણ આત્મીયતાનો અભાવ - બાળકોને ધમકાવવાં ન જોઈએ. પતિ-પત્નીએ પણ બાળકોની હાજરીમાં ગુસ્સો ન કરવો, ઝઘડવું નહિ. વિપરીત સંસ્કારોને લીધે ઘરમાં એકબીજાની આમન્યા રહેતી નથી. (૫) ઘરમાં એક મંદિર રાખવું. એમાં દરરોજ થાળ, આરતી, ભજન, પ્રાર્થના થાય - બાળકોને સદ્ગુણેયુક્ત વ્યક્તિઓની વાતો કરવી. મોટા પુરુષના વચનમાં વિશ્વાસ રાખી ઘરસભા કરવી. કોઈ ન બેસે તો એકલા બેસીને પણ સભા કરવી. ઘરસભાની ખૂબ મોટી અસર પડશે. થોડું સહન કરવું. લેટ ગો કરવું. ઘરમાં આધ્યાત્મિકતાનું વાતાવરણ હોય તો એકબીજાને માફ કરી દેવાય - એકબીજાનું મન સચવાય - દીકરો પરણાવીએ ત્યારે પુત્રવધૂ દીકરી છે એમ માનવું. અંતમાં કુટુંબ સુધરે છે ઘરસભાથી માટે ઘરસભા કરી ઘરને મંદિર જેવું પવિત્ર અને આદર્શ બનાવીએ.

૨. પ્રમુખસ્વામી મહારાજ શતાબ્દી મહોત્સવ : યોગયજ્ઞના નિયમો :- (સ્વામિનારાયણ પ્રકાશ - ફેબ્રુઆરી ૨૦૧૬, પાના નં. ૧૨-૧૪) પ્રમુખસ્વામી મહારાજ શતાબ્દી મહોત્સવ એટલે - ભગવાન સ્વામિનારાયણે કહેલા ગુણાતીત સત્પુરુષના યર્થાથ મહિમા ને દ્રઢાવવાનો મહોત્સવ. ગુણાતીત સત્પુરુષમાં એકાંતિક ભાવે પ્રીતિ કરીને શ્રીહરિની પ્રસન્નતા પ્રાપ્ત કરવાનો અવસર. ઉપાસનાના સિદ્ધાંતને દ્રઢાવવાનો ઉત્સવ. સ્વામીશ્રીની જેમ નિઃસ્વાર્થ ભાવે જાતને સર્મપિત કરવાનો અપ્રતિમ અવસર. સ્વામીશ્રીના પગલે પગલે ચાલવાનું પંચવર્ષીય પર્વ. આ જ હેતુથી વરિષ્ઠ સંતોની આજ્ઞા મુજબ યોગયજ્ઞનું પ્રેરક આયોજન. નિયમો :- (૧) ગુરુવાંચન યજ્ઞ - ગુરુહરિ પરમ પૂજ્ય સ્વામીશ્રીના દિવ્ય જીવનના વિવિધ પાસાઓની ઝાંખી કરાવતા ગ્રંથોનું વાંચન. પરાત્પર, જેના ગુણે રીઝયા ગિરિધારી, પરાભક્તિ - આ ત્રણ ગ્રંથોનું વર્ષમાં એક વખત અથવા એકથી વધારે વખત વાંચન કરવાનો નિયમ. (૨) ગુરુલેખન યજ્ઞ - ભગવાન સ્વામિનારાયણ અને ગુરુહરિ પ્રમુખસ્વામી મહારાજના અમૃતવચનોનું નિત્ય લેખન કરીને તેની દ્રઢતા કરાવવા માટે અમૃતપોથી. આમાં ગુરુહરિના મહિમા અને ગુરુ રૂચિનાં વિધાનોનું લેખન - એક થી લઈને શ્રધ્ધા પ્રમાણે સંખ્યામાં લેખન કરવું. (૩) ગુરુશ્રવણ યજ્ઞ :- ગુરુહરિના આશીર્વચનોનું દરરોજ ૭ થી ૧૦ મિનિટ શ્રવણ - પ્મ્૩ સીડીમાં આપવામાં આવેલ આશીર્વચનોનું વર્ષ દરમ્યાન છ વખત શ્રવણ થઈ શકે. સંસ્થાની વેબસાઈટ પરથી પણ શ્રવણ થઈ શકશે. (૪) ગુરુદર્શન યજ્ઞઃ- પ્રમુખસ્વામી મહારાજનાં વીડિયો દ્વારા દરરોજ ૭ થી ૧૦ મિનિટ દર્શન - ગુરુહરિ દર્શન સારંગપુર ૨૦૧૩ની વીડિયો ડીવીડીમાં આપેલ ૩૪ વીડિયોનાં દર્શન - ત્યારબાદ સ્વામીશ્રીની સ્મૃતિ કરાવતા અન્ય ૬૦ વીડિયો અંશોની પ્રકાશિત થનાર ડીવીડી દ્વારા દર્શન. ત્રણ માસ અલગ અલગ રીતે દર્શન કરીને ફરીથી પુનરાવર્તન.

(૫) ગુરુભક્તિ યજ્ઞ :- સ્વામીશ્રીના માટે દરરોજ પાંચ માળા અધિક - સુદ આઠમે માત્ર પાણી પીને અથવા પ્રવાહી લઈને ઉપવાસ - વર્ષ દરમ્યાન ૩, ૬, ૯ કે ૧૨ ઉપવાસનો નિયમ લઈ શકાય. સુદ નોમ કરતા હોય તેમણે આ નિયમ ન લેવો. - દરરોજ પાંચ મિનિટ સ્વામીશ્રીના મહિમાનો વિચાર - ગુણો, કાર્ય અને મહિમાનો વિચાર. (૬) ગુરુગુણકથન યજ્ઞ :- દર અઠવાડિયે સ્વામીશ્રીનો એક નવો પ્રેરક પ્રસંગ શક્ય તેટલા વધુ સગા-સ્નેહીઓને રૂબરૂ અથવા પત્ર દ્વારા કહેવો - ઈ-મેઈલ, વોટ્સએપ, કે સોશિયલ મીડિયા વગેરે માધ્યમથી જણાવાય. જેના ગુણે રીઝ્યા ગિરિધારી પુસ્તકમાંથી પ્રસંગ કહી શકાય. (૭) મંડળમાં સામૂહિક નિયમો :- સુદ આઠમે અથવા નજીકના રવિવારે પ્રભાત ફેરી અથવા સંધ્યા ફેરી, મંડળમાં ઉપવાસની સાંકળ - દરરોજ એક વ્યક્તિ ઉપવાસ કરે. બાળકોને ઉપવાસમાં સામેલ ન કરતા. (૮) પારિવારિક નિયમો :- ઘરસભા કરવી - યોગયજ્ઞના નિયમો પ્રમાણે ઘરસભા - દર મહિને એકવાર એક સંબંધીને ઘરસભામાં બોલાવવા. આખા વર્ષમાં એક જ સંબંધીને બોલાવવા અને આધ્યાત્મિક પ્રેરણાં આપવી. (૯) ઉપસંહાર :- પ્રાણપ્યારા ગુરુહરિના અનંત ઉપકારોની સ્મૃતિ સાથે યોગયજ્ઞના નિયમો સમજીને અનુસરવા. સમયની અનુકુળતા તેમજ પાલન થઈ શકે તેવા નિયમો જ ગ્રહણ કરવા.

૩. **વનવાસી પ્રાંત બોડેલી : સ્વામીશ્રીનો દિવ્ય સત્સંગ લાભ :- (સ્વામિનારાયણ પ્રકાશ - સપ્ટેમ્બર ૨૦૧૮, પાના નં. ૩૧-૩૬)** વડોદરા જિલ્લામાં બોડેલી ખાતે પૂ. પ્રમુખસ્વામી મહારાજ દ્વારા સન ૨૦૧૧માં કલામંડિત બી.એ.પી.એસ. મંદિરની મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા - આ મંદિર દ્વારા અહીંના વનવાસી બંધુઓના જીવનમાંથી વિષય-વ્યસન અને વહેમ રૂપી અંધારાં દૂર થયાં છે અને બ્રહ્મનો પ્રકાશ રેલાઈ રહ્યો છે. વર્ષોથી જીવનમાં વણાઈ ગયેલ બદીઓ દૂર થઈ છે અને પૂ. પ્રમુખસ્વામી મહારાજની કૃપા દૃષ્ટિથી હજારો વનવાસી બંધુઓ સત્સંગના માર્ગે (૧) આગમન : ધર્મપરાયણ જીવન જીવતા આ વનવાસી હરિભક્તોના સત્સંગની પુષ્ટિ માટે પરમ પૂજ્ય મહંત સ્વામી મહારાજનું બોડેલીમાં આગમન - ખૂબ જ ભક્તિભાવ પૂર્ણ કરેલ મંદિર પરિસરની સજાવટ - ૨૧૫ જેટલા ગામોના સત્સંગ પ્રવૃત્તિના સંતો તથા કાર્યકરોએ સુંદર પુષ્પહારોથી ગુરુહરિને વધાવ્યા - સ્વામીશ્રીના આશીર્વાદ 'સૌને જય સ્વામિનારાયણ' આ અમારું સ્વાગત નથી પણ મહારાજ સ્વામીનું સ્વાગત છે. (૨) સમર્પણ દિન : તા.૫-૮-૧૮ના રોજ રવિવારની સભાની સમર્પણ દિન તરીકે ઊજવણી - પ્રાસંગિક પ્રવચનમાં સમર્પણની ગાથા ગવાઈ પૂ. સ્વામીશ્રીએ 'યોગીબાપાની પ્રસાદીરૂપ રવિસભા ભરવી તે જ સમર્પણ' એમ કહીને રવિસભાનો મહિમા સમજાવ્યો. (૩) છાત્રાલય દિન : તા.૬-૮-૧૮ના રોજ બી.એ.પી.એસ. છાત્રાલય દિનની ઊજવણી - છાત્રાલયના યુવકો દ્વારા કીર્તન-ભક્તિ - સાયં સભામાં ડ્રમ, લેઝીમ વગાડીને ગુરુહરિને આવકાર્યા. બાળ કલાકારો દ્વારા બનાવેલ વિવિધ રચનાત્મક કલાકૃતિઓ સ્વામીશ્રી દ્વારા પ્રસાદીભૂત - છાત્રોએ યોગાસનો દ્વારા સાંપ્રદાયિક શબ્દો બનાવી પિરામીડ રચી ગુરુહરિની કૃપાદૃષ્ટિ ઝીલી. છાત્રાલયમાં રહેવાથી કેવું અકલ્પનીય પરિવર્તન થાય છે તે એક સત્ય ઘટના દ્વારા આધારિત સંવાદ દ્વારા રજુઆત - 'સપનું છે કે શું ?' એ સ્વાગત ગીત પર ભક્તિ નૃત્ય - વનવાસી બંધુઓ દ્વારા ટીમલી નૃત્ય. આખી સભા તેના તાલે ઝૂમી ઊઠી - સ્વામીશ્રીના અનંત ઋણને વધાવતું નૃત્ય ગીત - સ્વામીશ્રીના વિદ્યાર્થીઓને આશીર્વાદ - વ્યસન ન કરવાં, માતા-પિતાને વ્યસન હોય તો છોડાવવાં - એક વિદ્યાર્થી તૈયાર થાય તો ૧૦૦ ને સુધારે તેમ જણાવ્યું. (૪) પરપ્રાંત દિન : બાળકો યુવકો દ્વારા તા.૭-૮-૧૮ના રોજ પરપ્રાંતના બાળકોએ સુંદર ભક્તિ નૃત્ય કર્યું. 'સમુદ્રમંથન તથા સંપ ભાવનાની વિશિષ્ટ પ્રસ્તુતિ' - કુક્ષી વિસ્તારમાં મંદિર થાય તેવા આશીર્વાદ - આપણે અક્ષરધામમાં જ બેઠા છીએ માટે સત્સંગ દૃઢ રાખવો તેવા આશીર્વાદ. (૫) મૂર્તિ-પ્રતિષ્ઠા દિન : તા.૮-૮-૧૮ના રોજ બોડેલી વિસ્તારના ૮ ગામમાં મંદિરોમાં પ્રતિષ્ઠિત થનાર મૂર્તિઓની વૈદિક વિધિ દ્વારા પ્રાણ-આવાહ્‌ન, આરતી, મંત્ર પુષ્પાંજલિ, આશીર્વાદ. તા.૯-૮-૧૮ના રોજ બાળમંડળના બાળકો દ્વારા બાળદિનની સભામાં 'માંસાહારનો ત્યાગ' અને 'બ્રહ્મવિદ્યાની કોલેજ' સંવાદ રજૂ કર્યા. સ્વામીશ્રીએ બ્રહ્મવિદ્યાનો પાઠ આપતાં 'સાચું સુખ સત્સંગમાં છે' વિષય પર અદ્‌ભૂત આશીર્વાદ. તા.૧૦-૮-૧૮ના રોજ અન્ય ૯ મંદિરની પ્રતિષ્ઠાવિધિ સંપન્ન - આશીર્વાદમાં સ્વામીશ્રીની ભાવના રેલાઈ - જેટલો ભાવ રેડાય તેટલી ભક્તિ શ્રીજીમહારાજ સ્વીકારે છે. આ માર્ગે ચાલ્યા છે તે બધા એકાંતિકપણાને પામશે. છાત્રાલયમાં પધારી છાત્રોનો ભક્તિભાવ પૂરો કર્યો. તમામ બાળકો માટે આજનો દિન સુવર્ણદિન બની રહ્યો. હજારો હરિભક્તો સત્સંગ, ભક્તિમાં રમમાણ કરી સ્વામીશ્રીએ ભાવભરી વિદાય લીધી.

☞ સમાપ્ત ☜